

Fjöset Utveckling AB

– resultatet av tre generationers samverkan

Modernt tänkande med stöd i lokal tradition och kultur gör framtidens köttbonde.

PAULA CEDERBERG | text & foto

I TRE GENERATIONER har de två jämtländska gårdarna på Myckelåsen 306 och 310 samverkat på olika sätt. Nu har två blivit en. Hemvändarna Patrik Agerberg och Mikael Eriksson har tagit över sina morbröders gårdar och tillsammans startat företaget Fjöset Utveckling AB. Med energi, nytänkande och idéer för ett effektivare jordbruk bereder de plats för framtidens köttbonde.

Med hjälp av en bra vägbeskrivning går det lätt att köra den vackra vägen från Östersund till Myckelåsen, med ett kort stopp i Hara för att köpa ett gott bröd. Väl framme i Myckelåsen är det inte svårt att veta var man har hamnat. ”Fjöset” står tryckt på en truck på gårdsuppfarten och de två boningshusen som

tillhör Patrik och Micke ligger tätt intill varandra, precis som jag föreställt mig.

Patrik Agerberg är maskiningenjör och har jobbat som projektledare på Volvo Cars i Göteborg i tio år, ett jobb som inneburit många resor och internationella uppdrag. Mikael Eriksson är flygtekniker och har bott lite här och var, senast i Trondheim. För ett och ett halvt år sedan tog de över sina morbröders gårdar och startade företaget Fjöset Utveckling AB. Nu investerar de 13–15 miljoner inom grön näring tillsammans.

– ”Fjöset” betyder ladugård på jämtska. Det är ju lantbruket som är hjärtat i företaget, förklarar Patrik.

Fäboddrift med GPS

Mitt besök på Myckelåsen börjar med att Patrik kör mig därifrån, närmare bestämt till ”buan” som ligger

några kilometer norr om byn. De 30 kvigorna som släpptes ut på fäboddrift för en dryg vecka sedan syns inte till. De har ett oändligt område att ströva på bland skog och myrar. Patrik berättar att han och Micke kan följa kornas väg med hjälp av GPS. Om de strövar utanför mätområdet så larmar sändaren genom ett sms.

– Våra morbröder var lite skeptiska till en början att vi kört igång med fäboddrift igen, den har inte varit igång sedan 1939, säger Patrik.

Trots morbrödernas tvivel är han och Micke överens om att det är en win-win lösning att ha en del av djuren på fäbodvall. Det minskar betstrycket i byn samtidigt som det blir fint och röjer mark. Och stödet som man får för fäboddrift ska inte underskattas – 18 000 kr i grundstöd och 4 500 kr per djurenhet. Det ba-

seras på att man inte har stängsel om djuren.

När vi kör upp till buan berättar Patrik att de ska röja marken runt omkring stugan för att ta bort alla granar, men lämna björkarna och tallarna. Det ger plats åt ljuset så att gräset växer till sig. Och man kan se potentialen i undervegetationen som består av frodigt gräs och örter.

– På 1930-talet var detta ett öppet landskap och folk hade fjällkor här uppe.

Micke tar emot oss i dörren till fåboden. Han har kokat kaffe på vedspisen och på det lilla bordet står det fika framdukat med ostar från Skärvången och Oviken. Fågelkvittret och lugnet överröstas tvärt då Patrik kilar ut och knäpper på en brummande elgenerator. En Power Point-presentation lyser upp projektorduken som ställts fram inne i buan och det är dags för en inledande presentation av ”Fjöset Utveckling AB”.

Tradition av samarbete

Patrik och Micke är vänner sedan barnsben och uppvuxna inte så långt från Myckelåsen. Under uppvuxen var de ofta och hälsade på hos sina morbröder och hjälpte till mycket på gårdarna under sommarloven och på helgerna. Men att vara bonde på heltid är nytt för dem båda.

– Jag har aldrig tvekat över att bli bonde, säger Micke.

– Vi har pratat om att ta över gårdarna i över tio år. Frågan var inte om utan när, säger Patrik.

På Myckelåsen har man en tradition av samarbete mellan gårdarna sedan 50-talet. På den tiden hade Mickes och Patriks morfäder varsin gård med 10–15 mjölkkor och tillsammans köpte de en gemensam traktor.

På mitten av 60-talet byggdes gårdarna om till KR-gårdar. KR står för koncentrerad rationalisering och är namnet på en jordbruksreform som infördes 1960 med syftet att slå ihop och omarrondera mindre gårdar till större, allt i syfte att hindra avfolkning och gårdsnedläggning i norrländsk glesbygd. Samarbetet mellan gårdarna utökades i samma

Micke och Patrik bjuder på fika i fåboden med kokkaffe, tunnbröd och läckra lokala ostar från Skärvången och Oviken.

takt som koantalet gick upp till 30 kor per gård.

I början av 80-talet blev det generationsskifte och Bengt-Gunno (Patriks morbror) och Anders (Mickes morbror) tog över. De fortsatte att driva gårdarna i KR-andan, men nu med 40 djur var med rekrytering. De skaffade gemensamma farmartankar och gödselbrunn samt fler maskiner.

För 10 år sedan lämnade morbröderna mjölkproduktionen för att satsa på köttdjur. De köpte Simmentaltjurar, som har resulterat i dagens brokiga rasblandningar. 20–30 av djuren är rasrena Simmental. 2011 hade Bengt-Gunno 45 dikor och Anders 38 dikor.

– Detta är vår bakgrund och det som vi tog över 2011. Då ställde vi oss frågan: hur ska vi förvalta detta på bästa sätt?

Förvalta och förnya

Patrik och Micke valde att gå i sina gårdars fotspår, det vill säga att fortsätta med dikor och livkalsuppfödning.

– Det känns naturligt och det finns stor utvecklingspotential. Vi är vana vid att tjäna pengar och det vill vi fortsätta att göra. Vår vision är att utveckla en modern bondetillvaro, berättar Patrik.

De kom snabbt in i bonderollen och Patrik säger att det svåraste har varit att lära sig att läsa av djuren. I början var morbröderna på gården ofta och kollade vad som hände och hur det gick. Men numera kommer de allt mer sällan.

– Det måste vara ett gott tecken, säger Micke med ett leende.

Därför samverkar Patrik och Mikael

- Det är ekonomiskt, t ex att bygga en gemensam stor hall istället för två mindre.
- Det är roligare att arbeta när man är två, och det är en fördel att vara ganska olika som personer.
- Man har någon att bolla idéer och problem med.
- Man kan dela på kostnader och maskiner.
- Man har möjlighet att ta semester och vara ledig utan att behöva anlita extern personal.

► Fjöset Utveckling

Totalt har de 250 djur varav 90 kalvar och 6 tjurar; 5 äkta Simmental och en Röd Angus.

– Det blir fint kött av korsningar mellan Simmental och Angus har vi hört. Dessutom blir kalvningarna lättare, berättar Micke.

I dagsläget har de 170 ha åker och 156 ha bete, inklusive fåbodvallen, samt 900 ha skog gemensamt. En del av skogsmarken röjs för att ge plats åt ytterligare åkermark.

– Vi kommer att behålla årets kvigkalvar och satsar på att ha 170 dikor och 240 ha åker, säger Patrik.

Idag odlar de bara vall som går åt till den egna gården. Djuren äter endast grovfoder.

I våras lade Micke och Patrik om till ekologisk produktion och är nu i karens.

– Det känns rätt att bli ekologisk. Utmaningen ligger i att få balans i odlingen och snart får vi bättre gödsel eftersom vi satsar på en biogas-anläggning, säger Patrik.

Roligare tillsammans

Micke och Patrik bestämde sig för att starta ett gemensamt företag för enkelhetens skull. På så sätt jobbar de båda för företaget, oavsett vad de gör, med ett gemensamt mål.

– Det var aldrig någon tvekan om huruvida vi skulle samarbeta eller ej, säger Patrik.

– Snarare tvärtom, vi tänkte att nu utökar vi samarbetet! säger Micke.

De ser många fördelar med att ha ett gemensamt företag.

– Det är roligare att jobba när man är två! Man tacklar utmaningar och problem tillsammans och har möjlighet att ta semester. Dessutom är det mer ekonomiskt när man kan dela på de fasta kostnaderna, menar Micke.

Patrik håller med och tillägger att det också möjliggör en större balans mellan jobb och fritid.

– Vi vill inte fastna i att det bara är detta som livet ska handla om, utan vill skapa förutsättningar för att ha ett så normalt liv som möjligt.

Patrik och Micke brukar ha avstämningar på morgnarna. Åtminstone är det ambitionen.

– På sistone har det varit väldigt mycket jobb och vi har haft lite svårare att organisera oss. Men vi går mycket efter vädret – ibland är det naturligt att satsa på en ”pappersdag”, säger Micke.

Sedan får man inte glömma att ha kul ibland också. Oavsett hur mycket jobb de har att göra så försöker de att satsa på en ”roliga timmen” i veckan.

– Då gör vi något helt annat som vi tycker är roligt tillsammans. Det blir som ”teambuilding”, säger Patrik.

Under de tidigare samarbetena på Myckelåsen har avtal mellan parterna aldrig förekommit, trots att man har haft helt separata företag och ändå delat på mycket, bränsle t ex. Vad Micke och Patrik vet så har det inte uppstått några schismer, utan fungerat utan bråk genom alla år. Inte heller de har något avtal, men banken har rekommenderat dem att skaffa ett kompanjonsavtal.

– Det är ett avtal som man skriver medan man fortfarande är vänner. Vi ska skaffa ett sådant framöver, för säkerhets skull, säger Micke.

Gästfri lösdriftshall

Fjöset Utveckling AB har fått investeringsstöd till en ny lösdriftshall och har en budget på 13 miljoner. Under mitt besök är bygget i full gång och man märker att det är många järn i elden just nu. Hallen beräknas stå klar i oktober och ska vara helt isolerad med totalt 6 rader liggbås; 210 permanenta och 26 som går att sätta in vid extra behov.

Hallen anpassas för ett helautomatiserat fodersystem och en ny plansilo finns på plats ett stenkast därifrån. Plansilon är en helt ny satsning och ersätter de två gamla tornsilorna à 700 m³ vardera. Den nya plansilon är utbyggbar och rymmer 2 500 m³.

– Alla investeringar som vi gör ses

Den nya lösdriftshallen beräknas stå klar i oktober och ska vara helt isolerad och anpassad för helautomatiserat fodersystem.

över lång tid, 20–25 år, och vi tänker att det är mer ekonomiskt att bygga en gemensam storhall istället för att ha två små gårdar, förklarar Patrik.

En lite ovanlig men spännande satsning är att det ovanpå lösdriftshallen ska byggas en konferensanläggning. Genom fönstren kommer gästerna att kunna titta ner i stallen och se hur djuren har det. Dessutom kommer där att finnas ett litet SPA och kontor.

– Vi tänker att det kan vara givande att ha konferens i en helt ny miljö. Men det gör att vi måste tänka lite annorlunda när vi bygger – det måste vara lätt att hålla snyggt och rent inne i hallen. Bönder fattar ju att det naturligt blir skitigt, men andra besökare har inte samma förståelse, menar Patrik.

Biogas nästa

När väl lösdriftshallen byggts klart är det dags för nästa byggprojekt på Myckelåsen. Drömmen är en egen biogasanläggning som förhoppningsvis står färdig 2014. Den nya lösdriftshallen är byggd för att kunna värmas med biogas, vilket i sig har inneburit en merkostnad på ca 100 000 kronor.

– Allt administrativt inför biogasbygget är klart och det är egentligen bara att dra igång. Men vi får se hur ekonomin ser ut efter att hallen är klar, säger Patrik.

Han berättar att de hade turen att få investeringsstöd på 50 procent av kostnaden.

– Nu har de sänkt stödet, vi var ett av de sista företagen att få så mycket stöd. Nu ges det bara upp till 30 procent. Vi har på så sätt goda förutsättningar att kunna bygga med bra ekonomi.

För både Patrik och Micke är det viktigt med kretsloppstänk, det ska inte bara vara lönsamt.

– Det skulle kännas bra att använda gödsel till att generera all el. Om vi bygger nu är vi de första köttbönderna i Jämtland som bygger biogasanläggning.

Lånar metoder

Lean Production och Kaizen är två metoder som Patrik har jobbat med under sin tid som projektledare på

Att samarbeta innebär många fördelar tycker Patrik och Micke; det är roligare, mer ekonomiskt och man tacklar utmaningar tillsammans.

Volvo Cars. Han förklarar lite kortfattat vad det går ut på.

– Syftet med Lean är att identifiera och eliminera alla faktorer i en produktionsprocess som inte skapar värde för slutkunden. Kaizen handlar om kontinuerliga förbättringar och långsiktigt tänkande.

Att använda sig av dessa metoder i bondens vardag är något som både Patrik och Micke tror på och när de berättar om det så låter det väldigt logiskt.

– Det finns en stor potential inom jordbruket att förändra genom effektivisering. ”Så har vi alltid gjort – tänket” präglar många bönders sätt att arbeta. Men tiderna förändras och man måste anpassa sig, menar Patrik.

Ett konkret exempel på hur man kan använda metoderna i en bondevardag är t ex i en situation där man ska laga en maskin.

– Ofta så har man inte koll på var man har sina verktyg och att behöva leta är en riktig tidstjuv. Ha ordning och reda på sakerna helt enkelt, menar Patrik.

– Vi har ifrågasatt våra morbröders arbete på många sätt. Man måste våga göra förändringar och sträva efter att bli mer effektiv, även

om förändringen kanske inte alltid leder till en effektivisering, säger Micke.

Köttbonde 2.0

En styrka som hemvärdarna Micke och Patrik har är att de kommer in och ser saker och ting med nya ögon.

– Överlag så vill vi ligga i framkant vad gäller teknik och ”tänk”. Vi funderar hela tiden på vad som kan vara nästa grej, berättar Patrik.

Tillsammans har de en vision om framtidens köttbonde; en företagare som både är duktig på förädling, marknadsföring och försäljning och som är en socialt kompetent mångsysslare. Det känns som att det är dit som de målmedvetet styr sin kosa.

– Köttproduktionen är central i Fjöset Utveckling AB, men vi tror även på att satsa på flera verksamhetsområden. Det gör att man inte blir lika känslig för konjunktursvängningar och politiska beslut. Dessutom finns det en stor potential i att öka lönsamheten vid förädling av kött, menar Patrik. ●